

Open publicatie van rioleringsdata is veilig

[Versie 2 maart 2021]

Gemeenten en waterschappen hebben baat bij het open publiceren van rioleringsdata op landelijke platforms zoals PDOK. Stichting RIONED heeft uitgezocht dat open publicatie uit oogpunt van criminaliteit en terrorisme geen belemmering hoeft te zijn. Bronhouders dienen vóór publicatie samen met de veiligheidscoördinator te bepalen of lokaal specifieke situaties een nadere analyse vragen. Ook andere risico's zoals cybersecurity zijn beperkt en beheersbaar.

Wat zijn mogelijke risico's bij publicatie van open rioleringsdata?

Het Nederlandse [opendata-beleid](#) en de Europese [INSPIRE-richtlijn](#) geven aan dat open publicatie van overheidsdata dient plaats te vinden, mits er geen zwaarwegende redenen (veiligheid en privacy) zijn die dat verhinderen. Stichting RIONED ondersteunt en bevordert de open publicatie van rioleringsdata. Stichting RIONED ziet zes risico's, waarvan de impact in generieke zin voor rioleringsdata telkens als laag wordt ingeschat en algemene publicatie niet belemmerd wordt.

Stichting RIONED heeft voor deze inschatting de volgende instanties geconsulteerd: de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Infrastructuur & Waterstaat, de Informatiebeveiligingsdienst (VNG), het Kadaster, het Instituut Fysieke Veiligheid en de Nationaal Coördinator Terrorismen en Veiligheid.

- **Criminaliteit en terrorisme;** Procedureel is wezenlijk dat niet de stedelijk waterbeheerder maar de gemeentelijke veiligheidscoördinator deze risico's moet afwegen.

De riolering is een belangrijke infrastructuur, maar in veiligheidstermen is het niet vitaal. Uitval of verstoring (bijv. het opblazen van een rioolgemaal of persleiding) zullen niet leiden tot maatschappelijke ontwrichting of bedreiging van de nationale veiligheid. Omdat de ligging en kenmerken van de riolering grotendeels via KLIC of verkenning ter plaatse te achterhalen zijn, geeft open publicatie nauwelijks tot geen extra risico.

Grote rioolbuizen zouden een rol kunnen spelen bij het verkrijgen van toegang tot gebouwen of percelen (bijv. van Defensie, diplomatieke posten, gevangenis, bank of van een politicus of BN-er). In generieke zin wordt dit risico als erg klein beoordeeld. Er zijn veelal eenvoudigere toegangsroutes en de vochtige, vieze omgeving en de vulling maken het gebruik van de riolering lastig en onvoorspelbaar. Daarnaast is de ligging van riolering ook op andere manieren te achterhalen en zijn geen concrete incidenten bekend die de open publicatie van liggingsdata in de weg staan.

Lokaal zouden er bijzondere objecten, omstandigheden en/of evenementen kunnen zijn waar een dreigingsanalyse inclusief de riolering noodzakelijk is. Een rioleringsbeheerder doet er dus goed aan de veiligheidscoördinator in zijn organisatie voorafgaand aan de open publicatie te informeren en advies te vragen ('zijn er in ons gebied situaties waar een dreigingsanalyse nodig is?'). Beheerders moeten daarvoor altijd hun data beschikbaar stellen. Bij bijzondere situaties kan een dreigingsbeeld reden zijn voor het niet-publiceren van een specifiek (klein) deel van de rioleringsdata. Voorts geldt art. 30 Wvba en art. 8 van het Besluit informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken

waarin luchthavens, marinehavens, kerninstallaties en militaire zendinstallaties buiten de werkingssfeer van de Wibon zijn geplaatst. Generiek zijn er vanwege veiligheid echter geen belemmeringen voor open publicatie.

- **Privacy;** In de vaste rioleringsgegevens zitten normaliter geen privacygevoelige gegevens (namen of andere persoon- of huishouden-specifieke kenmerken). De data beschrijven de publieke voorzieningen. Perceelaansluitingen vormen de koppeling met privaat terrein, maar ook de beschrijvende data daarvan bevatten geen persoonlijke kenmerken.
- **Data kunnen onjuist zijn;** Correcte data dragen in sterke mate bij aan het goed beheren van de kapitaalgoederen en effectieve en efficiënte investeringen. Volledig foutloze data zijn echter een illusie. Fouten in de open rioleringsdata leiden vanwege de CC0-licentie (zie verderop) niet tot aansprakelijkheid van de bronhouder. Gebruikers van de rioleringsdata dienen voorafgaand aan projecten altijd bij de bronhouder de juistheid, actualiteit en volledigheid van de data na te gaan en in overleg te treden over wat wel en niet toegestaan is aan, in en bij de gemeentelijke riolering.

Omgekeerd kunnen open publicatie en toenemend gebruik van de data waardevolle feedback opleveren en zo een extra prikkel zijn tot verbetering van die data.

- **Ondeskundig gebruik;** Iemand zou op basis van de data conclusies kunnen trekken of tot handelen kunnen overgaan zonder de technisch of juridische consequenties te overzien. Bijvoorbeeld zelf een gat graven en een (al dan niet foutieve) aansluiting maken op een nabijgelegen rioolbuis of aansluitleiding. De impact daarvan wordt als klein beoordeeld. De ligging en kenmerken van de riolering zijn vaak ter plaatse in een straat, via een KLIC-melding of bouwtekening te achterhalen, dus de risico's nemen door open publicatie niet of nauwelijks toe.

Juridisch geldt voor het aanbrengen van veranderingen in of aan de riolering veelal een meld- of vergunningsplicht van de gemeente. Zelf zomaar aan de slag gaan mag dan niet.

- **Data kunnen verouderen;** Voor extern gebruik is enige veroudering (enkele maanden tot een jaar) van de rioleringsdata naar ons idee geen belemmering. Alleen in specifieke situaties (bij projecten) zullen de data lokaal wijzigen, en dat is niet echt een risico maar wel een vermindering van bruikbaarheid. Het is daarom van belang dat de bronhouder expliciet regelt wie verantwoordelijk is voor het actueel houden van de (open) data. In de toekomst gaan automatische koppelingen dat proces ondersteunen. Voor rioleringsdata betreffende de preventie van graafschade, waar veiligheid wel een belangrijke rol speelt, gelden de regels en voorzieningen van de Wibon.
- **Cybersecurity;** Dit betreft de bescherming van systemen, netwerken, softwareapplicaties en datasets. Digitale aanvallen zijn gewoonlijk gericht op de toegang tot en het veranderen en/of vernietigen van gevoelige informatie, op afpersing of op het verstoren van normale bedrijfsprocessen. Rioleringsdatasets hebben naar onze inschatting hierbij een laag

risicoprofiel. Alleen bronhouders kunnen de data wijzigen. Anderen kunnen datasets slechts raadplegen, niet muteren. Verder is vanuit de GWSW-server of PDOK is geen toegang te verkrijgen tot de ICT-systemen van bronhouders. De GWSW-voorzieningen en de rioleringsdatasets op PDOK zijn beveiligd om publicatie in stand te houden.

De GWSW-standaard bevordert kwaliteit, uitwisseling en gebruik

Stichting RIONED is de publieke kennisorganisatie verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het beheer van de datastandaard Gegevenswoordenboek Stedelijk Water (<https://data.gwsw.nl>). De GWSW-standaard staat op de lijst van verplichte open standaarden van Forum Standaardisatie.

Dankzij het GWSW zijn rioleringsdata eenduidig vast te leggen, uit te wisselen en te publiceren bij asset management, bij investeringsbeslissingen, bij afstemming tussen beheerdisciplines en bij maatschappelijke opgaven (zoals klimaatadaptatie, energietransitie, ordening in de ondergrond en bouw- en vervangingsopgaven). Een [kosten-baten-analyse](#) laat het grote netto voordeel zien.

Stichting RIONED stelt via de GWSW-server namens bronhouders (gemeenten en waterschappen) rioleringsdata beschikbaar voor publicatie op het geo-informatieplatform PDOK (www.pdok.nl), het nationaal georegister (NGR, www.nationaalgeoregister.nl) en het dataregister van de overheid (data.overheid.nl). De publicatie vindt plaats onder de voorwaarden van de Creative Common Zero-licentie (CC0). Daarmee is (her)gebruik van de data toegestaan onder bronvermelding. Bronhouders, Stichting RIONED en Kadaster zijn dankzij de CC0-licentie beschermd, want zij zijn niet verantwoordelijk of aansprakelijk voor de gevolgen van (vervolg)gebruik.

Waarom rioleringsdata open publiceren?

Rioleringsdata kunnen door gemeenten en waterschappen vanuit de beheerssoftware op de GWSW-server (<https://apps.gwsw.nl>) van Stichting RIONED geplaatst worden en daar voor diverse toepassingen gebruikt worden: (1) validatie en kwaliteitsverbetering, (2) raadplegen door interne en (bij toestemming van de bronhouder) externe partijen, regionale samenwerking en analyses, (3) gebruik door en in GIS-applicaties en andere beheerssoftware, (4) omzetting naar hydraulische rekenbestanden en (5) publicatie op PDOK, NGR en data.overheid.nl.

Het betreft in alle gevallen de vaste gegevens. Dus de ligging en kenmerken van de publieke voorzieningen die ingezet worden voor inzameling, transport en verwerking van hemelwater, afvalwater en grondwater. Dynamische (metingen en sensoren) en toestandsgegevens (uit inspecties) worden niet open gepubliceerd om misinterpretatie te voorkomen. Die data zijn alleen na deskundige analyse en in samenhang met omgevingsfactoren te duiden en gebruiken.

Meer informatie

Neem bij vragen/reacties contact op met Stichting RIONED via gwsw@rioned.org en 0318 631 111. Meer over de GWSW-standaard vindt u op <https://data.gwsw.nl> en over de rioleringsdata op PDOK op <https://www.pdok.nl/introductie/-/article/stedelijk-water-riolering->.

Tot slot

Stichting RIONED beschrijft de risico's per februari 2021. Bij eventuele nieuwe situaties en inzichten zal Stichting RIONED deze informatie actualiseren.